

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ. ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА

УДК 371 (09) (477.8) + 371.035.6

DOI: 10.37026/2520-6427-2021-106-2-137-142

Галина БІЛАВИЧ,

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки
початкової освіти*

*Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,*

м. Івано-Франківськ, Україна

ORCID: 0000-0002-1555-0932

e-mail: ifosuhcvas@gmail.com

Марія БАГРІЙ,

доктор педагогічних наук,

викладач Івано-Франківського фахового коледжу

*Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,*

м. Івано-Франківськ, Україна

ORCID: 0000-0002-3506-9900

e-mail: myskiv.bagriy@gmail.com

Ярина МАЗУР,

студентка магістратури

*Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,*

м. Івано-Франківськ, Україна

ORCID: 0000-0002-6011-3870

e-mail: yarinayatsik29@gmail.com

РОЗВИТОК ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА ЗАСОБАМИ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ПЕДАГОГА І ПИСЬМЕННИКА, ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА ІВАНА ФІЛИПЧАКА

Анотація. У статті проаналізовано життя, творчість, а також літературну, наукову, громадсько-просвітницьку, етнографічну діяльність педагога і письменника, краєзнавця, науковця Івана Філіпчика. Наголошено, що історична проза письменника («Княгиня Романова», «За Сян», «Будівничий держави», «Сила волі», «Кульчицький – герой Відня», «Дмитро Детько», «Анна Ярославна – королева Франції», «Берладник або пропаша сила» та ін.), як і життєпис митця, нині можуть слугувати чинником виховання національно-свідомого юного громадянина-патріота. Винятково важливою для сьогодення, особливо для тієї категорії юнаків і дівчат, які мають бажання стати педагогами, є «повість з життя молодого вчителя» «За вчительським хлібом», яка окреслює скристалізований І. Філіпчиком один із найяскравіших і найвиразніших

у західноукраїнській літературі того періоду тип учителя-патріота, що органічно поєднує громадянина-просвітителя і креативного методиста. Центральною в педагогічній та літературній спадщині І. Філіпчика є концепція образу дитини, становлення людини як особистості.

Спадщина І. Філіпчика на ниві українського шкільництва, музейництва, етнографії, сільського господарства, публіцистики потребує ґрунтовного вивчення та аналізу, а його історичні наукові твори та художня проза повинні посісти належне місце на сторінках навчальної літератури, хрестоматій з української літератури для сучасного студентства та школярів.

Ключові слова: Іван Філіпчик, історичні повісті, літературна творчість, громадська діяльність, учитель, виховання патріотизму.

Halyna BILAVYCH,
*Doctor of pedagogical sciences, Professor,
Professor of the department of
Pedagogy and Primary Education
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine
ORCID: 0000-0002-1555-0932
e-mail: ifosuhcvas@gmail.com*

Mariya BAGRIY,
*Doctor of pedagogical sciences,
Lecturer of Ivano-Frankivsk
Professional College Pedagogy
and Primary Education
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
ORCID: 0000-0002-3506-9900
e-mail: myskiv.bagriy@gmail.com*

Yaryna MAZUR,
*Student Vasyl Stefanyk
Precarpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine
ORCID: 0000-0002-6011-3870
e-mail: yarinayatsik29@gmail.com*

DEVELOPMENT OF PATRIOTIC SENSE OF CHILDREN AND YOUTH BY MEANS OF ACTIVITY OF TEACHER, WRITER AND PUBLIC FIGURE IVAN FYLYPCHAK

Abstract. *The article analyzes the life, work, literary, scientific, social and educational, ethnographic activities of the teacher and writer, local historian, scientist Ivan Fylypchak. It is emphasized that the historical prose of the writer («Kniahynia Romanova» (Princess Romanova), «Za Sian» (Beyond Sian), «Budivnychi Derzhavy» (State Builder), «Syla Voli» (Willpower), «Kulchytskyi – heroy Vidnia» (Kulchytskyi – Hero of Vienna), «Dmytro Detko», «Anna Yaroslavna – Koroleva Frantsii» (Anna Yaroslavna – Queen of France), «Berladnyk abo propashcha syly» (Berladnyk or Lost Power), etc.), as well as the life and work of Ivan Fylypchak, can now serve as a factor in educating a nationally conscious young people as true citizens and patriots. Ivan Fylypchak's pedagogical, literary, scientific, and economic activity is a unique phenomenon in the development of public education. Being a talented pedagogue (secondary school teacher in Sambir region), historian, ethnographer, public activist, cultural and educational figure, museum worker (organized the Boykivshchyna Museum in Sambor, that became the most popular museum not only in Galicia, but in Europe); in 1931 he was one of the founders of the Lemkivshchyna Society, a museum society in Sanok), editor, author of a number of works of art for children and youth, and teachers' works «Za Vchytelskym Khlibom» (For teacher's bread)), he contributed greatly into the development of Ukrainian literature, culture, education.*

I. Fylypchak's legacy in the field of Ukrainian schooling, museology, ethnography, agriculture, journalism needs thorough study and analysis, and his historical scientific works and fiction should take their rightful place in the pages of educational literature,

textbooks on Ukrainian literature for modern students and schoolchildren. Important for today, especially for those young men and women who aspire to become teachers, is «Povist z zhyttia molodoi vchytelky» (A story from the life of a young teacher), «Za vchytelskym khlibom» (For Teacher's Bread). It depicts the type of teacher-innovator, citizen-patriot, who organically combines personalities of a citizen-educator and a creative teacher-methodologist. Such literary images serve as a model for students of Ivan Fylypchak Sambir Pedagogical College, where a room-museum was organized, and in 2001 a monument to I. Fylypchak was solemnly opened and consecrated on the territory of the educational institution.

Key words: *Ivan Fylypchak, historical stories, literary work, public activity, teacher, education of patriotism.*

Постановка проблеми. Ключовим чинником відродження України як незалежної держави, повноправного й повноцінного члена європейської спільноти є національне виховання, яке спрямоване на пробудження в дітей та юнацтва любові та поваги до духовних надбань свого народу, його багатотисячолітньої культури, літератури, історії. За сучасної суспільно-політичної, соціально-економічної ситуації, яка склалася в Україні у зв'язку з агресією Росії на сході держави, окупацією Криму, відстоювання Україною своєї територіальної цілісності, з-поміж виховних напрямів нині найбільш актуальними є патріотичне, громадянське виховання «як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і майбутніх поколінь, які розглядатимуть державу

(patria) як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін» (Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, 2015).

Отже, на часі актуальною є необхідність формування духовно багатой, національно свідомої особистості. На це опосередковано орієнтує Концепція Нової української школи, де, зокрема, зазначено, що випускник нової школи – це цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення, громадянин і патріот з активною позицією (Концепція «Нова українська школа», 2016).

Розвиток педагогічної думки та шкільництва в Україні, наукове розв'язання сучасних освітніх проблем у контексті Концепції «Нова українська школа» неможливі без знання того, як розвивалися національна освіта, педагогічна думка в минулому, без творчого осмислення надбань українських педагогів, просвітницьких діячів, письменників, науковців, зокрема того доробку, який за доби радянського тоталітаризму замовчувався чи висвітлювався необ'єктивно. В Україні досі триває процес звернення до першоджерел української педагогіки, до невідомих або маловідомих текстів, учені по-новому прочитують спадщину окремих письменників-педагогів, у якій актуалізовано важливі освітньо-виховні проблеми, описано системи виховання, зображено стан розвитку освіти тощо.

Помітне місце в літературі Західної України першої половини ХХ ст. посідає творчість Івана Филипчика (1871–1945), зокрема його історичні повісті сьогодні можуть слугувати чинником виховання національно свідомого юного громадянина-патріота. Самий життєпис письменника для сучасного покоління учнівства, студентства є прикладом незламного борця за національну ідею (з поверненням Червоної Армії у 1944 році 70-річного Івана Филипчика заарештували, вивезли спочатку до концтабору біля Омська, а пізніше – до концтабору біля Тайшета Іркутської області, де від голоду і холоду він осліп, а згодом і помер 21 жовтня 1945 року).

Аналіз наукових досліджень і публікацій. За життя письменника, окрім видавничих передмов та коротких рецензій-анотаций, творчість митця залишилася практично не осмисленою. Педагогічна персоналія письменника Івана Филипчика в Україні активно почала досліджуватися лише за доби новітньої незалежності, позаяк ця постать за радянського періоду була приречена на повне вилучення з обігу і забуття. Як і більшість західноукраїнських письменників національного спрямування першої половини ХХ ст., історична белетристика І. Филипчика є на сьогодні явищем як материково-українського, так і діаспорного літературного процесу. За радянських часів перевидання й дослідження творів митця було під забороною режиму, тому закономірно, що як явище воно з'явилася вже у 80-х рр. ХХ ст. за кордоном, у США, де 1982 р. Фондація дослідження Лемківщини перевидала повість «За Сян!», наступного року, зусиллями родини письменника, сина Б. Филипчика та його дружини І. Дибко-Филипчак, перевидано повість «Кульчицький – герой Відня» та ін. (Денисюк, 2006, с. 78).

Цей процес супроводжувався розлогими коментарями діаспорної україномовної періодики (наприклад, часопису «Літопис Бойківщини»), де публікували свої статті М. Лоза, В. Луців, І. Дибко-Филипчак, О. Копач, Р. Кухар, автори наголошували на актуалізованих письменником «високих ідеях державної незалежності і соборності України, які необхідні для виховання молодого покоління українців» (Кухар, 1984, с. 43).

Щодо сучасних дослідників, то варто виокремити напрацювання Б. Денисюка, Я. Радевича-Винницького, Г. Савчин, М. Семчишин, М. Чепіль та ін., які систематизували педагогічні ідеї, дидактично-виховний потенціал творчої спадщини І. Филипчика, висвітлили внесок педагога в розвиток історії українського шкільництва, окремі напрями культурно-просвітницької діяльності та творчої спадщини письменника.

Мета статті – схарактеризувати життєтворчість, літературну, громадсько-просвітницьку, наукову, етнографічну діяльність педагога і письменника Івана Филипчика крізь призму актуалізації його педагогічних ідей щодо національно-патріотичного виховання дітей та юнацтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Унікальним явищем у розвитку громадського просвітництва є педагогічна, літературна, наукова, господарсько-економічна діяльність Івана Филипчика. Талановитий педагог (учитель середніх шкіл на Самбірщині), історик, етнограф, громадський активіст, культурно-освітній діяч, музейний працівник (організовує музей Бойківщини у Самборі, який набув популярності не тільки в Галичині, зокрема його експонати були відомі й у Європі; 1931 р. один з ініціаторів створення «Лемківщини» – музейного товариства у Сяноці), редактор, автор низки художніх творів для дітей та юнацтва, «учительських творів» («За вчительським хлібом» (1932)), історичної прози («Княгиня Романова» (1927), «За Сян» (1928), «Будівничий держави» (1930), «Сила волі» (1930), «Кульчицький – герой Відня» (1933), «Лемко Ділер» (1938), «Дмитро Детько» (1938), «Анна Ярославна – королева Франції», «Берладник або пропаша сила»), глибоких наукових розвідок («З історії села Лішня, Сяницького повіту», «Школа в Лаврові», «Історія Тираві Сильної», «Короткий курс шовківництва», «Кульчицький – герой Відня» (1933), «Іван Берладник» (1935), «Дмитро Детько» (1935)), він вписав яскраву сторінку в літопис розвитку української літератури, культури, освіти, а його твори слугували важливим засобом виховання українства.

Дослідники зазначають, що І. Филипчак, автор «патріотичних історичних повістей» для дітей та юнацтва, ідеально відповідав тій ситуації, яка склалася в еволюції жанру, уже самою своєю соціальною роллю педагога за покликанням і гімназійного професора (Денисюк, 2006, с. 80).

Письменник народився у 1871 році в селі Лішня Сяницького повіту (тепер Республіка Польща) у лемківській селянській родині. По закінченні місцевої початкової школи здібний юнак подальшу освіту здобув у Сяноцькій гімназії (навчався в ній із 1889 р.), далі – у семінарії у Станіславові, а у 1896 р. закінчив вищі вчительські курси у Львові та був призначений учителем у школі в Комарні, цього ж року молодого педагога

скерували до Самбірської вчительської семінарії. Упродовж 1889–1894 років письменник навчався на філософському факультеті Львівського університету. У силу різних обставин (зокрема й через москвофільські погляди, набуті під впливом дружини та її батька, москвофільського священника) І. Филипчак за доби Першої світової війни опиняється в Ростові-на-Дону, невдовзі повертається в Україну, спочатку до Вінниці, де вчителював і працював інспектором шкіл. За часів існування УНР був лектором Міністерства освіти на курсах українознавства для вчителів Вінниці та Білої Церкви. І. Филипчак активно працює в товаристві «Просвіта» (Денисюк, 2006; Кухар, 1984; Чепіль, Савчин, 2013).

Згодом, у 1919 році, І. Филипчак опиняється в м. Самборі, яке стало для нього рідним. У тамтешній учительській семінарії, інших навчальних закладах педагог викладає українську мову та літературу, історію, географію, астрономію, психологію, логіку. Це найбільш плідний період життя й різнопланової діяльності письменника-педагога, який до кінця життя присвятив себе українській ідеї, відбувся не тільки як учитель-новатор, а й як етнограф, господарсько-економічний діяч, який упроваджував новітні форми і засоби господарювання, займався господарсько-економічною просвітою дорослих, організував курси садівництва, бджільництва, городництва, виробу вин, вирощував зі своїми учнями науково-дослідний сад, очолював самбірське товариство «Сільський господар». Як теоретик і практик І. Филипчак спричинився до започаткування в Галичині нової для краю галузі сільського господарства – шовківництва, популяризував його з-поміж населення, учнівства, увійшовши в історію розвитку історико-педагогічної та господарсько-економічної думки як розробник концепції господарсько-економічного просвітництва – був автором науково-популярних праць, присвячених розвитку шовківництва, методичних і практичних рекомендацій щодо вирощування шовкопряда, спеціальної програми щодо розвитку шовківництва в приватних господарствах, організатор курсів шовківництва тощо (Багрій, 2020; Білавич, 2015; Филипчак, 1928).

Такої багатогранної постаті на ниві громадського просвітництва годі знайти за доби кінця 20–30-х рр. XX ст.: І. Филипчак провадив активну етнографічно-краєзнавчу діяльність, заснував Товариство і музей «Бойківщина», який зажив слави не тільки в Галичині, а й у межах усієї Другої Речі Посполитої, активно займався науковою роботою в царині педагогіки, історії педагогіки, краєзнавства, історії літератури, господарсько-економічної думки тощо. Назвемо окремі праці І. Филипчака: «З історії села Лішні Сяніцького повіту» (1929), «З історії шкільництва на західній Бойківщині» (1931), «Історія села Берегів Самбірського повіту» (1935), «Ц. К. Окружна Головна школа в Лаврові» (1936), «Школа в Стрільбичах» (1936), «Історія Тиряви Сільної Сяніцького повіту» (1937), «Учительська семінарія в Самборі» (1938), «Школа в Гордині. Нарис з історії шкільництва» (1938), «Ненадрукований лист Петра Гулака-Артемівського із бібліотеки в Україні» та «Історія української книжки» (Денисюк, 2006; Кухар, 1984).

У літературних колах Галичини міжвоєнного двадцятиріччя XX століття І. Филипчак заявив про

себе не тільки як історичний белетрист, а й письменник соціально-побутового, педагогічного жанру (повісті «Сила волі», «Братня любов кріпша від камінних стін», «За вчительським хлібом», «Лемко Діллер», «Як бідні доробилися»). Центальною в педагогічній та літературній спадщині І. Филипчака є концепція образу дитини, становлення людини як особистості, постать учителя, його місце і роль у шкільництві та суспільстві, професіоналізм педагога, особистісні якості та характеристики. Написані ним твори, перелік яких нині сягає близько сотні, частина з яких відома читачеві, а ще, можливо, будуть віднайдені й інші праці педагога, є відображенням історико-культурних процесів у краї. Його практична діяльність у різних типах шкіл, просвітницьких товариствах і організаціях репрезентує глибоке осмислення історії української освіти та культури (Чепіль, Савчин, 2013).

Спадщина І. Филипчака на ниві української літератури, освіти, науки, культури, сільського господарства, публіцистики, музейництва потребує ґрунтовного вивчення та аналізу, а його історичні наукові твори та художня проза («Анна Ярославна – королева Франції», «Братня любов кріпша від камінних стін: повість з життя загонової шляхти з поч. XX віку», «Іванко Берладник, або Пропаша сила: іст. повість з XII віку», «Княгиня Романова» та ін.) повинні посісти належне місце на сторінках навчальної літератури, хрестоматій з української літератури для сучасного студентства та школярів.

Незважаючи на нагромадження чималого пласту різножанрових художніх творів з означеної тематики, на початку 30-х рр. XX ст. письменник-освітянин І. Филипчак на шпальтах «Учительського слова» стверджував: «У нас з вчительського життя досі немає повісті». Про це нагадав йому в листі знаний літератор, видавець і педагог Б. Заклинський, який, власне, і заохотив адресанта до написання такого твору. Науковець Є. Домбровська згадує про ці факти при реконструкції на основі масиву епістолярію процесу реалізації Б. Заклинським проєкту з видання творів учителів-письменників. Задля цього він активно листувався з багатьма літераторами, зокрема у виявленому нею списку зафіксовано прізвища Гаврищука, Грінченка, Гриневичевої, Коваліва, Колчуняка, Крайніка, Куця, Літинської, Малицької, Підгірянки, Поповича, Русової, Тищенка, Чайківської, Черкасенка, Ярошинської, Ясінчука (він дає певні уявлення про найбільш затребуваних письменників-учителів). Через фінансові, організаційні й інші труднощі цей проєкт реалізували частково у вигляді появи кількох художніх творів (Домбровська, 2008).

Серед них була і «повість з життя молодого вчителки» «За вчительським хлібом» І. Филипчака, що з'явилася заходами товариства «Взаїмна поміч українського вчителства» в Самборі у 1932 р. (Филипчак, 1932). Її винятковість серед означених вище творів полягає у відображенні іміджу педагога в трьох сюжетних лініях: діяльності викладачів учительської семінарії; підготовка семінаристок до професійної діяльності; учительська і громадська праця головної героїні Ольги Чумаківни. У першому випадку вирізняється персоналія професора Антоненка, художній портрет

якого за багатьма параметрами відповідає сучасним критеріям педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти. Це людина творча, адже розробляє власну методику викладання української літератури; національно-орієнтована, оскільки залучає студенток до розроблення концепції національного шкільництва; представляє демократичний тип педагога, адже реалізує суб'єкт-суб'єктні стосунки й індивідуальний підхід в організації навчального процесу. У спілкуванні з учнями педагог-гуманіст говорить «не як... господар кляси, а як приятель з приятелем, як батько з сином, як мати з донькою» (Багрій, 2020; Филипчак, 1932, с. 107–109). Він є незаперечним моральним авторитетом з-поміж колег і семінаристок, позаяк уміє знайти підхід до кожної людини, зрозуміти її думки і бажання, поради й допомогти (Багрій, 2020, с. 245).

У ракурсі реалізації цих іміджевих установок розгортаються друга і третя сюжетні лінії. В окреслених моральних, ідейних і методичних аспектах формується особистість учениці семінарії на навчальних заняттях та під час проходження практики. Тому випускниця семінарії Ольга Чумаківна, долаючи життєві випробування (асиміляторська політика влади, тиск прокомуністичних сил, складні стосунки з колегами тощо), не зраджує національним ідеалам та займає активну громадську позицію, «іде в народ». У складний період професійного й особистісного становлення її супроводжують незабутні настанови вчителя Антоненка: за будь-яких обставин вам не можна зрадити своїй нації і Батьківщині; не можна залишити знедолений народ, з якого ви вийшли, та просякнуту кров'ю рідну землю, де спочивають ваші діди і батьки. Тож обов'язком народного вчителя є збудувати новий шлях, яким ітимуть до щастя нові покоління (Багрій, 2020; Филипчак, 1932, с. 104–106).

Скрystalізований І. Филипчаком один із найяскравіших і виразніших у західноукраїнському письменстві досліджуваного періоду образів тип учителя-патріота органічно поєднує громадянина-просвітителя і креативного методиста. Ольга Чумаківна впевнена, що педагог має використовувати лише методи, які ведуть дитину до «самостійного думання» і «самостійної творчості»; бути радником і керманічем, який спонукає її до творчості і пошуку висновків власними силами. А коли привчимо до цього наш народ, то він позбавиться почуття меншовартості, матиме «своє правління», піднесе рівень матеріального і морального життя. У протистоянні з оточенням вона переконується, як «сильна духом» жінка-українка здатна «побідити цілий світ!» Вона ставить суспільний інтерес вище особистого й готова на самопожертву; для неї наймиліша «національна честь та праця», тож своє покликання бачить у тому, щоб простягнути збідованому народові «помічну руку до світу» (Багрій, 2020; Филипчак, 1932, с. 107–109, 136–137). Такі літературні образи слугували взірцем для юнацтва, яке обирало фах учителя і присвячувало себе служінню українству.

Цей аспект творчої спадщини особливо глибоко і вдумливо вивчають у Самбірському педагогічному коледжі (розпорядженням Представника Президента України у Львівській області у 1994 р. тодішньому педагогічному училищу присвоєно ім'я Івана Филипчака,

що затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 15 березня 1999 р. № 382 (Чепіль, Савчин, 2013, с. 5), а також у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка, де проводять тематичні наукові та науково-практичні конференції. Так, у Самбірському педагогічному коледжі імені Івана Филипчака організовано кімнату-музей, а у 2001 р. на території навчального закладу урочисто відкрито та посвячено пам'ятник видатному педагогу та письменнику. Музей-на педагогіка, яку практикують у закладі, є ефективним засобом патріотичного виховання для дітей та юнацтва Львівщини, особливо для сотень юнаків та дівчат, які здобувають педагогічну освіту в стінах педагогічного коледжу, вивчають життєтворчість свого патрона, та засвідчує, що країни належно увіковічили письменницю і педагогічну персоналію Івана Филипчака як патріота рідної землі, борця за її волю, невтомного подвижника на ниві української освіти та просвітництва.

Висновки. У літературному процесі Західної України першої половини 20–30-х рр. ХХ ст. помітне місце посідає творчість Івана Филипчака. Його історична проза («Княгиня Романова», «За Сян», «Будівничий держави», «Сила волі», «Кульчицький – герой Відня», «Дмитро Детько», «Анна Ярославна – королева Франції», «Берладник або пропаша сила» та ін.), як і життєпис письменника, сьогодні можуть слугувати чинником виховання національно-свідомого юного громадянина-патріота. Винятково важливою для сьогодення, особливо для тієї категорії юнаків та дівчат, які прагнуть стати педагогами, є «повість з життя молоді вчительки» «За вчительським хлібом», де через сюжетні лінії, образотворення, зображення діяльності викладачів учительської семінарії розкрито особливості вчительської професії, підготовку семінаристок до професійної діяльності, запропоновано імідж педагога через майстерно створені художні портрети героїв.

На ниві громадського просвітництва І. Филипчак проявив себе як великий подвижник і провідник національної ідеї, своєю активною життєвою позицією подавав інтелігенції, селянству, учнівству приклад патріотизму, громадянськості, поширював свою педагогічну працю і поза межі школи: з-поміж юнацтва та дорослих проводив масову агітаційно-пропагандистську працю, спрямовану на поширення знань, піднесення загальнокультурного й господарсько-економічного рівня, будив в українства активність до здобуття знань, долучався до випрацювання концепції просвітництва для дорослих, вів численні курси, порушував проблеми національного виховання дітей на сторінках художніх творів, створював спеціальні тематичні (історичні) твори для дітей та юнацтва тощо.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні багатогранної публіцистичної спадщини І. Филипчака.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. (2015). Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text> (дата звернення: 10.03.2021).

Концепція «Нова українська школа». (2016). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20>

serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення: 10.03.2021).

Денисюк, Б. (2006). Образ давньоукраїнської держави і суспільства у творчості Івана Филипчак. *Слово і час*. № 2. С. 78–84.

Кухар, Р. (1984). Іван Филипчак – призабутий письменник (1871–1945). *Літопис Бойківщини*. США; Канада; Україна. № 1/39 (50). С. 43–46.

Чепіль, М., Савчин, Г. (2013). Педагогічні погляди та культурно-освітня діяльність Івана Филипчак: монографія. Дрогобич: РВВ ДДПУ ім. І. Франка. 284 с.

Багрий, М. А. (2020). Педагогічна ідея і просвітницька діяльність українських письменників Західної України (кінець XVIII – 30-ті роки XX сторіччя): монографія / за заг. ред. Г. Білавич. Івано-Франківськ: НАІР. 578 с.

Білавич, Г. (2015). Теорія і практика виховання господарської культури учнів та дорослих у Західній Україні (друга половина XIX – початок 40-х рр. XX ст.). Івано-Франківськ: НАІР. 740 с.

Филипчак, І. (1928). Як стати багатим, або про годівлю шовкопряда. *Сільський Господар*: календар на 1929 р. Львів. С. 144–149.

Домбровська, Є. (2008). Богдан Заклинський і учительський видавничий процес у Галичині 20-30-х рр. XX ст. (із матеріалів родинного архівного фонду Заклинських у відділі рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України). *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Вип. 1. С. 184–198.

Филипчак, І. (1932). За вчительським хлібом: повість з життя молодого вчительки / ред. С. Сілецький; Відділ товариства «Взаємна поміч українського вчителства» в Самборі. Самбор: [б.в.]. 270 с.

REFERENCES

Kontseptsiia natsionalno-patriotichnoho vykhovannia ditei ta molodi [The concept of national-patriotic education of children and youth]. (2015). Kyiv. URL: <https://mon.gov.ua> (data zvernennya: 10.03.2021). [in Ukrainian].

Kontseptsiia «Nova ukrainska shkola» [The concept «New Ukrainian School»]. (2016). URL: <https://mon.gov.ua/storage/> (data zvernennya: 10.03.2021). [in Ukrainian].

Denysiuk, B. (2006). Obraz davnoukrainskoi derzhavy i suspilstva u tvorchosti Ivana Fylypchaka [The

image of the ancient Ukrainian state and society in the works of Ivan Filipchak]. *Word and time*. № 2. S. 78–84. [in Ukrainian].

Kukhar, R. (1984). Ivan Fylypchak – pry zabutyi pysmennyk (1871–1945) [Ivan Filipchak is a forgotten writer (1871–1945)]. *Litopys Boikivshchyny*. № 1/39 (50). USA; Kanada; Ukraina. S. 43–46. [in Ukrainian].

Chepil, M., Savchyn, H. (2013). Pedahohichni pohliady ta kulturno-osvitnia diialnist Ivana Fylypchaka: monohrafiia [Pedagogical views and cultural and educational activities of Ivan Filipchak: monograph]. Drohobych: RVV DDPU im. I. Franka. 284 s. [in Ukrainian].

Bahrii, M. A. (2020). Pedahohichna ideia i prosvitnytska diialnist ukrainskykh pysmennykiv Zakhidnoi Ukrainy (kinets XVIII – 30-ti roky XX storichchia) [Pedagogical ideas and educational activities of Ukrainian writers of Western Ukraine (late XVIII – 30th years of the twentieth page)]: monohrafiia / za zah. red. H. Bilavych. Ivano-Frankivsk: NAIR. 578 s. [in Ukrainian].

Bilavych, H. (2015). Teoriia i praktyka vykhovannia hospodarskoi kultury uchniv ta doroslykh u Zakhidnii Ukraini (druga polovyna XIX – pochatok 40-kh rr. XX st.) [Theory and practice of educating the economic culture of students and adults in Western Ukraine (second half of the XIX – early 40's of the XX century)]. Ivano-Frankivsk: NAIR. 740 s. [in Ukrainian].

Fylypchak, I. (1928). Yak staty bahatym, abo pro hodivliu shovkopriada [How to become rich, or about the rear of the silkworm]. *Silskyi Hospodar*: kalendar na 1929 r. Lviv. S. 144–149. [in Ukrainian].

Dombrovska, Ye. (2008). Bohdan Zaklinskyi i uchytelskyi vydavnychi protses u Halychyni 20-30-kh rr. XX st. [Bohdan Zaklinsky and the teaching publishing process in Galicia in the 20s and 30s of the 20th century]. *Zapysky Lvivskoi naukovoï biblioteky im. V. Stefanyka*. № 1. S. 184–198. [in Ukrainian].

Fylypchak, I. (1932). Za vchytelskym khlibom: povist z zhyttia molodoi vchytelky [For teacher's bread: a story from the life of a young teacher]. Sambir. 270 s. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 06.04.2021 р.